

Majandus- ja taristuministri 24. septembri 2020. a määruse nr 57 „Rahvusvahelise reisilaevanduse toetamise tingimused ja kord“ muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Kehtiva määruse eesmärk oli rakendada meetmeid reisilaevandusettevõtjate tööjõuga seotud maksukoormuse vähendamiseks. Kuigi Euroopa Komisjoni riigiabi loa kohaselt on määrusega võimalik anda toetust kuni 2023. aasta neljanda kvartali eest, kehtestati algselt määrus riigieelarvelistest vahenditest tulenevalt üksnes 2020. aasta ning hiljem 2021. aasta kohta.

8. detsembril 2021. a on Riigikogus planeeritud 2022. aasta riigieelarve seaduse kolmas lugemine, milles on kavandatud eraldada toetuse maksmiseks 7,7 miljonit eurot. Sellest tulenevalt on võimalik toetuse perioodi veelgi pikendada kuni 2022. aasta lõpuni.

Reisilaevandusettevõtjate jätkusuutlikkus ning säilimine on strateegilise tähtsusega. Riigiabi andmine on vajalik, sest laevandusettevõtjad annavad tööd tuhandetele inimestele, moodustavad olulise osa turismisektorist ning aitavad tagada kaupade ja inimeste liikumist riikide vahel. Selle katkemine tooks endaga kaasa ulatuslikumad ja negatiivsemad tagajärjed. Riigiabi eesmärgiks on seega tugevdada Eesti reisilaevanduse konkurentsivõimet, säilitades töökohti ja toetades majanduse ning reisilaeva sektori arengut.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi meremajandusosakonna õigusnõunikud Anton Merits (e-post: anton.merits@mkm.ee; tel: 715 3423) ning Hana-Maarja Helinurm (e-post: hana-maarja.helinurm@mkm.ee; tel: 639 7663). Eelnõu õiguslikku korrektsust kontrollis Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Hendrick Rang (tel: 625 6351, e-post: hendrick.rang@mkm.ee). Keeletoimetuse tegi Anton Merits.

1.3. Märkused

Eelnõu on seotud 2022. aasta riigieelarve seaduse eelnõuga (464 SE), mis esitatakse Riigikogu kolmandale lugemisele 8. detsembril 2021. a.

Eelnõu ei ole otseselt seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega, kuid Euroopa Liidu õiguses on liikmesriikidele ette nähtud riigiabi andmise reeglid, mida tuleb toetusi kehtestades järgida. Euroopa Komisjon on pidanud põhjendatuks ja lubatavaks meretranspordile riigiabi andmist ning on selleks välja töötanud spetsiaalsed merenduse riigiabi suunised – Komisjoni teatis K(2004) 43¹ – ühenduse suunised meretranspordile antava riigiabi kohta (edaspidi *merendusabi suunised*). Riigiabi andmiseks on vajalik eelnevalt teavitada Euroopa Komisjoni ning saada vastav luba (Euroopa Liidu toimimise lepingu 108 lõige 3). 27. augusti 2020 otsusega nr State aid SA.57541 (2020/N)² otsustas Euroopa Komisjon mitte esitada vastuväiteid rahvusvahelise reisilaevanduse toetamisele põhjendusel, et see on kooskõlas siseturu reeglitega.

¹ Kättesaadav aadressil: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:013:0003:0012:EN:PDF> (12.11.2021).

² Kättesaadav aadressil: https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_57541 (12.11.2021).

Eelnõuga muudetakse määruse 01.01.2021. a redaktsiooni (RT I, 29.12.2020, 38).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-ga 1 muudetakse määruse § 4 lõikes 3 kehtestatud toetuse perioodi. Muudatuse kohaselt saab toetust taotleda kuni 2022. aasta neljanda kvartali eest või kuni toetuse eelarve ammendumiseni. Juhul kui Transpordiamet jaotab eelarve selliselt, et vahendid ammenduvad enne 2022. a neljandat kvartalit, siis eelarve ammendumisest alates toetust enam taotleda ei saa.

2022. aasta kohta on riigieelarvest plaanitud toetuseks eraldada 7,7 miljonit eurot. Määruse § 4 lõikest 1¹ tulenevalt on Transpordiametil õigus otsustada, kuidas see summa kvartalite lõikes jaotada. Kvartali eelarvest teavitab Transpordiamet enne vastava kvartali lõppu oma veebilehel. Juhul, kui toetuse eelarve ammendub enne toetuse perioodi lõppemist, st enne 2022. a neljandat kvartalit, lõpetab Transpordiamet toetuse taotluste vastuvõtmise ning teavitab ka sellest oma veebilehel.

Eelnõu § 2 on jõustumissäte. Määrus jõustub 2022. aasta 1. jaanuaril.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on vastavuses Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu väljatöötamisel on lähtutud merenduse riigiabi suunistest – Komisjoni teatis K(2004) 43 – ühenduse suunistes meretranspordile antava riigiabi kohta, arvestades sealhulgas Euroopa Komisjoni otsustuste praktikat.

4. Määruse mõjud

Eelnõu rakendamisega ei ole ette näha mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele. Eelnõu rakendamisega on ette näha mõju majandusele, sotsiaalvaldkonnale ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Kaasnev mõju: mõju majandusele

Sihtrühm. Eesti residendist äriühingud, kes on tööandjaks Euroopa Majanduspiirkonnas rahvusvahelisi regulaarseid reisijatevedusid tegevate laevade laevapere liikmetele.

Mõju ulatus. Mõju Eesti majandusele on oluline. Toetuse andmisega jätkamine 2022. aastal on vajalik, sest laevandusettevõtjad annavad tööd tuhandetele inimestele, moodustavad olulise osa turismisektorist ning aitavad tagada kaupade ja inimeste liikumist riikide vahel. Toetuse eesmärgiks on tugevdada Eesti reisilaevanduse konkurentsivõimet, säilitades töökohti ja toetades majanduse arengut.

Toetuse oodatav mõju majandusele on positiivne. Toetus aitab leevendada töajukulude koormust rahvusvahelistel reisilaevandusettevõtjatel, mille jätkusuutlikkus ning säilimine on strateegilise tähtsusega. Enamikel mereriikidel on kas maksuerisused või toetused laevandusettevõtjatele, kuna riikide huvi on, et see sektor genereeriks nii otsest kui kaudset tulu. Toetusmeetmete kaudu on võimalik hoida professionaalid ja seeläbi vajalik oskusteave oma lipuriigis, kui ka luua uusi töökohti. Niisamuti loodetakse, et toetus aitab parandada ettevõtluskeskkonda, mille tagajärjel tekib Eesti ettevõtjatel parem võimalus tegutseda merendusvaldkonnas. Samuti võib eeldada, et laevade jäämisel Eesti lipu alla säilib Eestis laevandusalane oskusteave, mis omab positiivset mõju laevanduse arengule Eestis.

Hetkel töötab Eesti reisilaevadel hinnanguliselt 2500 inimest. Ühe laevapere suurus on sõltuvalt laevast 400–500 töötajat (2 vahetust kokku). Rahvusvahelistel reisilaevadel töötavaid laevapere liikmeid toetuse maksmine otseselt ei mõjuta. Laevapere liikmetele on tagatud ravikindlustus täielikus mahus ning toetused, mille suurus sõltub maksustatava töötasu suurusest (töötushüvitis, vanemahüvitis, koondamishüvitis, maksejõuetuse hüvitis), on samuti tagatud tegelikult töötasult. Seega on tagatud laevapere liikmetele praegusega võrdne kindlustuskaitse. Toetuse mõju on laialdasem, aidates ka kaasnevaid ettevõtjaid. Eestis on ca 6800 ettevõtet, kes tarnivad kaupu või osutavad teenuseid rahvusvahelise reisijate veoga tegelevatele laevandusettevõtjatele, seega omab reisilaevasektor suurt mõju töökohtadele, mis jäävad kaldale. Niisamuti on reisilaevade liiklusel suur mõju riigi turismisektorile, andes 25% turismisektori SKP-st. 2015. aasta seisuga moodustas turismisektor 7,9% riigi SKP-st. Reisilaeva liikluse säilimine aitab seega kaasa inimeste, kaupade ja teenuste vabale piiriülesele liikumisele.

Mõju avaldumise sagedus. Alates määruse jõustumisest on laevandusettevõtjatel ka 2022. aastal kord kvartalis õigus taotleda toetust, kui nad vastavad määruse eelnõu §-s 3 nimetatud tingimustele.

Ebasoovitavate mõjude risk on väike arvestades, et merendussektor on olnud kaasatud algse toetusmeetme väljatöötamisse. Toetuse taotluse esitamine ei ole ettevõtjatele keeruline ega aeganõudev protsess, kuivõrd vastavaid taotlusi on olnud võimalik esitada kvartaalselt alates 2020. aastast.

Kaasnev mõju: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Sihtrühm. Transpordiamet ning Maksu- ja Tolliamet.

Mõju ulatus. Kuivõrd tegemist on 2020. aastal alanud tegevuse jätkumisega, siis tegemist ei ole uue mõjuga. Uusi tegevusi Transpordiametile ega Maksu- ja Tolliametile ei lisandu.

Mõju avaldumise sagedus on vähemalt kvartaalne. Transpordiametil tuleb riigiabi andjana kanda vajalikud andmed riigiabi ja vähese tähtsusega abi registrisse ning teostada järelevalvet riigiabi reeglitele vastavuse üle.

Ebasoovitavate mõjude riski ei ole ette näha.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Toetusmeetme mõju riigieelarvele 2022. aastal on 7,7 miljonit eurot

Ehkki toetusmeede on eelarves negatiivse mõjuga, aitab seda tasandada Eestisse laekuvad töötajumaksud ning kaudsemalt ka näiteks Eestisse laekuvad tarbimismaksud (eeskätt turistide laeval ja Eestis tarbitavatelt kaupadelt ja teenustelt).

Eelduste kohaselt lähiaastatel reisilaevade arv ei suurene, vaid jääb samale tasemele, seega ei teki seeläbi märkimisväärset lisakulu. Kulud tekivad seega juba registris olevate laevadega.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 2022. aasta 1. jaanuaril. Alates sellest kuupäevast saavad ettevõtjad esitada taotlusi loa saamiseks 2022. aastaks.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja Sotsiaalministeeriumile.

Lisaks saadetakse eelnõu arvamuse avaldamiseks järgmistele asutustele ja organisatsioonidele: Eesti Laevaomanike Liit, Eesti Laevajuhtide Liit, Eesti Meremeeste Sõltumatu Ametiühing, Eesti Laevamehaanikute Liit, Eesti Ametiühingute Keskliit, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Tööandjate Keskliit, Eesti Kaptenite Klubi, Merendusnõukoda, AS Tallink Grupp, DFDS A/S Eesti filiaal, OÜ Viking Line Eesti, Eckerö Line Ab Oy Eesti filiaal, Transpordiamet.